

Målet är körkort och bil!

Kan träning i körsimulator underlätta körkortsutbildningen för ungdomar med funktionshinder och anpassningsbehov för bilkörning?

Redovisning av ett pilotprojekt

Bakgrund

I dagens bilberoende samhälle kan körkortet för många människor vara viktigt för arbete och social delaktighet. För unga personer med funktionshinder är körkortet och bil inte bara en dröm, utan många gånger en förutsättning för ett självständigt vuxenliv. Även om det finns andra transportmedel, som färdtjänst och en kollektivtrafik som sakta når en bättre tillgänglighet, så är den frihet och flexibilitet som en egen bil ger ovärderlig. Att kunna ta körkort ger också den unge ett självförtroende som är viktigt för att kunna etablera sig i samhällslivet. Många forskningsstudier har också visat på starka samband mellan en självständig mobilitet i egen bil, yrkesarbete och god livskvalité för personer med rörelsehinder.

Vägen till körkortet är lång, snårig och dyr för en person med rörelsehinder. Det statliga bilstödet medger i mycket få ärenden/år kostnaden för körkortsutbildning och för många ungdomar ställer reglerna för bilstödet krav på körkortsinnehav. För många ungdomar med funktionsnedsättning krävs ett större antal lektioner på trafikskola, som inte alltid finns på hemorten, utan internatskola är enda möjligheten till körkortsutbildning. Möjligheterna att övningsköra privat är små om man har behov av anpassning i bil. Alla dessa faktorer medför att kostnaden för körkortsutbildning är betydligt större för personer med funktionsnedsättning och det finns mycket små möjligheter i Sverige att få ekonomisk hjälp till körkortsutbildning.

Körsimulatorer för körkortsutbildning används på trafikskolor i Europa och övriga världen som ett redskap i körkortsutbildningen. Körsimulatorer för körkortsutbildning har använts och utvärderats i olika EU-projekt där forskare från VTI (Väg och transportforskningsinstitutet) i Linköping har varit engagerade med mycket positiva erfarenheter. Sedan verksamheten vid Mobilitetscenter startade år 2002 har önskemålet funnits om en körsimulator för bedömning och träning – inte minst för att ge ungdomar med funktionsnedsättning en väl förberedd start på körkortsutbildningen och därmed minskade kostnader.

Syfte

Syftet med projektet var att undersöka om träning i körsimulator har någon effekt i körkortsutbildningen för personer med rörelsehinder.

Målgrupp

Målgruppen för projektet var personer med rörelsehinder som uppfyller medicinska krav för körkort, men behöver bilanpassning för att köra, samt ett giltigt körkortstillstånd.

Metod

Fas 1) Baslinje

Första steget var en introduktionslektion i bil med trafiklärare med manövreringsträning på manöverbana samt en kort körbedömning i mycket lugn trafikmiljö. Färdigheter och brister i utförande dokumenterades av arbetsterapeut.

Fas 2) Intervention

Träning i simulator motsvarande ca 5 körlektioner vid trafikskola. Arbetsterapeut från Mobilitetscenter medverkade under hela träningen.

Fas 3) Uppföljningen

Uppföljningslektion med trafiklärare, körning på samma manöverbana och samma slinga i trafik som under fas 1. Samma arbetsterapeut dokumenterade färdigheter och brister i utförande. Deltagarna fick också svara på ett frågeformulär hur man upplevt träning i simulatorn och effekten av träningen vid den praktiska bilkörningen på manöverbana och i verklig trafik.

Deltagargruppen kom att bestå av 6 personer, 3 män och 3 kvinnor. En av deltagarna hade övningskört vid ett par tillfällen, övriga hade aldrig tidigare övningskört. En av deltagarna hade börjat läsa teori, övriga hade inte påbörjat någon teoriutbildning. Samtliga deltagare hade körkortstillstånd.

Resultat

Resultatet av pilotprojektet är en jämförelse mellan deltagarnas prestation vid baslinje och – uppföljning. Förändring antas bero på träning i simulator, deltagarna hade inget annat träningsstillfälle mellan baslinje och uppföljning. Protokoll från manöverbana och körbedömning påvisade en förändring mellan baslinje och uppföljning med färre avvikelsetal i uppföljning än vid baslinje, se diagram 1, vilket kan tolkas som en tydlig förbättring av utförandet med avseende på grundläggande manövrering.

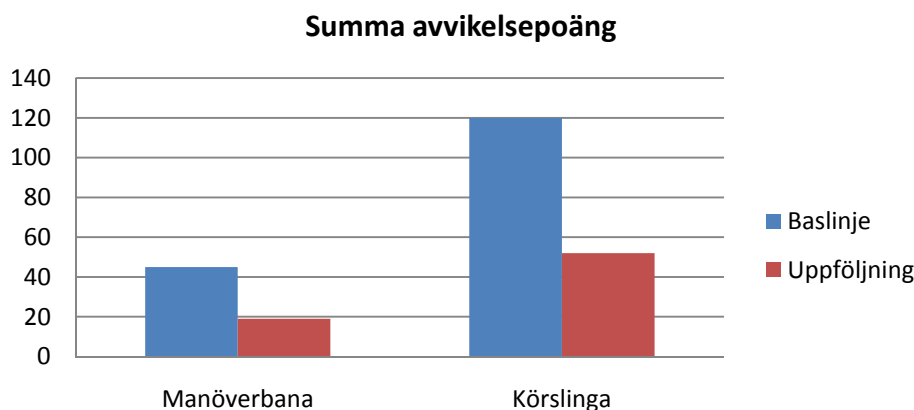

Diagram 1. Total avvikelsetal för hela gruppen deltagare, jämförelse mellan baslinje och uppföljning.

Deltagarna fick med en VAS-skala skatta upplevd svårighet och upplevd prestation i de olika momenten på manöverbana och körslinga. Medelvärde för gruppens skattning av upplevd svårighet och upplevd prestation visas i diagram 2 och 3. Resultat påvisar att deltagarna

upplevde att uppgifterna på manöverbana och körslinga var enklare att genomföra vid uppföljningen och att den egna prestationen förbättrats.

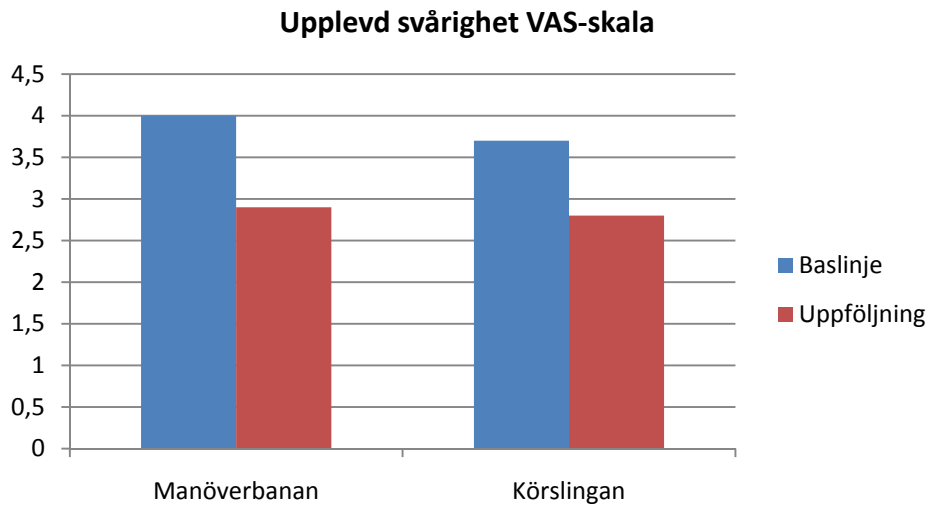

Diagram 2. Resultatet av frågeformulär gällande deltagarnas upplevda svårighet.

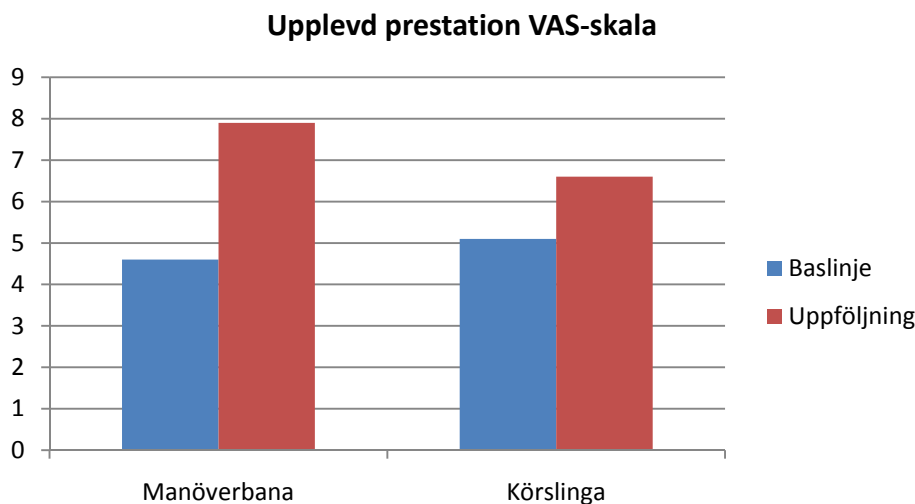

Diagram 3. Resultatet av frågeformulär gällande deltagarnas upplevda prestation.

Diskussion

Det var många deltagare som var intresserade av att medverka i simulatorprojektet, men som hindrades av att de inte fick sitt körkortstillstånd trots att tiden för projektet förlängdes. Flera berättade att alla papper var inskickade, men att väntan på utfärdat tillstånd var oväntat och oförklarligt lång. Gruppen som deltog var därför betydligt mindre än planerat.

En annan förutsättning för deltagare i projektet var man kunde använda den anpassning som fanns både i simulatoren och i bilen. Ett mer avancerat behov av anpassning kunde tillgodoses i simulatoren, men inte i bilen, vilket medförde att några intresserade personer inte kunde delta i projektet.

Alla deltagare upplevde att träning i simulatorn hade förbättrat deras förmåga att köra bil. De skattade sin upplevelse av körningen som enklare och att de presterade bättre efter träning. Detta stämmer överens med både arbetsterapeutens och trafiklärarens protokoll. Även vilka moment som hade tydligast förändring överensstämde, nämligen position, användning av blinkers och trafikregler.

Att personer som kör simulator kan känna sig illamående eller yr, sk simulatorsjuka, är ett känt faktum. För deltagarna i projektet var detta dock inte ett bekymmer utan näst intill obefintligt.

Antalet deltagare i studien är få men resultaten är samstämmiga. Samtliga protokoll och frågeformulär visar på en förbättring av körförmågan efter träning i körsimulator

Slutsats

Ungdomarna upplevde att det var träningen i simulatorn som hade gjort att de presterade bättre vid uppföljningen. Om ungdomar med rörelsehinder fick möjlighet att träna i en anpassad simulator är det därför troligt att de skulle uppskatta, vara motiverade och ha stor nytta av den möjligheten. Samtliga ungdomar som deltog i projektet tyckte att det hade varit roligt.

Det kan också finnas en pedagogisk vinning med att träna i en simulator. Händelser i körningen kan spelas upp och eleven får därmed tid och möjlighet att tänka igenom ett annat sätt att hantera den aktuella situationen. Sambandet mellan reaktionstid, hastighet och bromssträcka kan tydliggöras. Träning i simulator kan också minska antalet lektioner i bil vilket både är en ekonomisk vinst för ungdomarna och för miljön.

2010-01-21

www.mobilitetscenter.se